

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΝΤΟΛΙΑΝΗΣ

ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΜΕ ΤΑ ΤΟΞΩΤΑ ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ

Πληροφορίες: ΛΒ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
Τηλ.: 26650 29177 - Fax: 26650 25133 - E-mail: Iberka@culture.gr

Κείμενα: Βασιλική Λάμπρου
Καλλιτεχνική επιμέλεια εντύπου: Μιλτιάδης Γόγολος
Φωτογραφίες: Αρχείο ΛΒ' Εφορείας Προϊστορικών και
Κλασικών Αρχαιοτήτων

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Το όνομα της θεσπρωτικής πόλης Φανοτής αναφέρεται από το Ρωμαίο ιστορικό Λίβιο κατά την εξιστόρηση των γεγονότων που προηγήθηκαν της ρωμαϊκής κατάκτησης της Ηπείρου. Μετά την αποτυχημένη προσπάθεια του στρατηγού Άππιου Κλαύδιου να την καταλάβει με πολιορκία το 170/169 π.Χ., η πόλη παραδόθηκε τελικά στις ρωμαϊκές λεγεώνες την επόμενη χρονιά, πρώτη από όλες τις ηπειρωτικές πόλεις.

Το τοπωνύμιο είναι παράγωγο του εθνικού ονόματος Φανοτείς, ενός θεσπρωτικού φύλου, που πιστεύεται ότι κατείχε κατά την αρχαιότητα την περιοχή του μέσου Καλαμά και είχε ως κέντρο της πόλη της Φανοτής. Με την αρχαία πόλη ταυτίζεται σήμερα ο οχυρωμένος οικισμός στη θέση Ντόλιανη του Δήμου Παραποτάμου, λόγω της καίριας θέσης του και της ισχυρής οχύρωσής του.

Η ίδρυση του οχυρωμένου οικισμού τοποθετείται στην ύστερη κλασική περίοδο. Μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση το 167 π.Χ. ο οικισμός δεν εγκαταλείπεται, αλλά η κατοίκησή του συνεχίζεται για ένα μακρότατο χρονικό διάστημα. Ήδη από τη βυζαντινή περίοδο φαίνεται ότι το όνομα Φανοτή αντικαταστάθηκε από το τοπωνύμιο Δολιανοί, το οποίο αναφέρεται σε χρυσόβουλλο του Δεσπότη Συμεών Παλαιολόγου του Σέρβου, που εκδόθηκε το 1321. Σε τουρκικό απογραφικό κατάλογο των μέσων του 15ου αιώνα ο οικισμός αναφέρεται ως Dulyanı, από όπου και η σύγχρονη ονομασία της θέσης, Ντόλιανη.

Κάνθαρος και θραύσμα αγγείου αρχαίων χρόνων

Ασημένιο νόμισμα ρωμαϊκών χρόνων

Ειδώλιο αλόγου και ανάγλυφος σκύφος ελληνιστικών χρόνων

Οι πρωιμότερες ενδείξεις για την κατοίκηση στο λόφο της αρχαίας Φανοτής προέρχονται από μεμονωμένα αρχαιολογικά ευρήματα: χειροποίητα αγγεία του 7ου αι. π.Χ. από το αρχαίο νεκροταφείο της πόλης και όστρακα υστεροαρχαϊκής κεραμικής από το εσωτερικό του οικισμού.

Περίπου στα μέσα του 4ου αι. π.Χ. ο οικισμός οχυρώνεται με διπλό ψευδοϊσοδομικό οχυρωματικό περίβολο, που δέχτηκε επισκευές και τροποποιήσεις από την αρχαιότητα έως τα νεότερα χρόνια. Ο εσωτερικός περίβολος προστάτευε την ακρόπολη στην κορυφή του υψώματος. Τον υπόλοιπο οικισμό περιέβαλε ένας δεύτερος περίβολος με προτειχίσμα αμελέστερης κατασκευής στα δυτικά. Μία προέκταση του τείχους της ακρόπολης προς τα βορειοδυτικά εξασφάλιζε την απρόσκοπτη πρόσβαση των κατοίκων στον ποταμό Καλαμά.

Η μνημειακού χαρακτήρα τοξωτή κύρια πύλη βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά του εξωτερικού οχυρωματικού περιβόλου μεταξύ δύο ισχυρών ορθογώνιων πύργων. Τρεις τουλάχιστον πύλες υπήρχαν στον εσωτερικό οχυρωματικό περίβολο.

Στο βορειοανατολικό τμήμα της ακρόπολης αποκαλύφθηκε τμήμα του πολεοδομικού ιστού της αρχαίας πόλης: μια κεντρική οδός και δύο τουλάχιστον διαδοχικές οικίες με επάλληλες οικοδομικές φάσεις από την ελληνιστική εποχή έως τουλάχιστον τα τέλη της ρωμαϊκής περιόδου.

Κατά την ελληνιστική εποχή το κύριο νεκροταφείο του οικισμού βρισκόταν στους πρόποδες γειτονικού λόφου, σε θέση με ταφική χρήση ήδη από την αρχαϊκή εποχή. Συστάδες ελληνιστικών κιβωτιόσχημων τάφων έχουν εντοπιστεί και στην ευρύτερη περιοχή γύρω από την αρχαία πόλη.

Τη μέση βυζαντινή περίοδο το αρχαίο νεκροταφείο επαναχρησιμοποιείται και επεκτείνεται. Στην ίδια εποχή ανήκουν πιθανόν τα κατάλοιπα μίας μικρής μονόχωρης εκκλησίας κατασκευασμένης επάνω στο δυτικό πύργο της κύριας πύλης της οχύρωσης. Την υστεροβυζαντινή περίοδο το νεκροταφείο του οικισμού μεταφέρεται στον περιβάλλοντα χώρο της εκκλησίας και περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό τάφων, από τους οποίους έχουν ερευνηθεί περισσότεροι από 100. Δύο κεραμικοί κλίβανοι που εντοπίστηκαν στην περιοχή της πύλης συνδέονται, επίσης, με τη βυζαντινή φάση του οικισμού.

Στα τέλη, πιθανότατα, της βυζαντινής περιόδου πραγματοποιήθηκαν εκτεταμένες επισκευές του εσωτερικού οχυρωματικού περιβόλου, προστέθηκε ένα νέο τμήμα τείχους στα δυτικά και κατασκευάστηκαν άνδρα για την ενίσχυση της αμυντικής ικανότητας της νότιας οχύρωσης. Την ίδια περίοδο κατασκευάστηκε, ίσως, ο πύργος (κτίριο 4) που σώζεται στο ψηλότερο σημείο της ακρόπολης. Επάνω στο νοτιοανατολικό πύργο της εσωτερικής οχύρωσης σώζεται τετράπλευρο κτίριο με τοξωτά ανοίγματα (κτίριο 5), πιθανόν τμήμα μουσουλμανικού τεμένους.

Εκτεταμένα οικιστικά κατάλοιπα της υστεροβυζαντινής και οθωμανικής περιόδου ορατά σε όλη την έκταση της ακρόπολης μαρτυρούν την ύπαρξη ενός ακμαίου αγροτικού οικισμού στη θέση της αρχαίας πόλης την περίοδο αυτή. Δίκτυο μονοπατιών διέσχισε τον οικισμό, ενώ στο κέντρο του βρισκόταν ένα κυκλικό αλώνι - πλατεία.

Οι κατοικίες ήταν λιθόκτιστες, είχαν συνήθως δύο ορόφους, εσωτερικό αποχωρητήριο και ευρύχωρη αυλή με βοηθητικούς χώρους. Ο οικισμός αυτός φαίνεται ότι εγκαταλείφθηκε σταδιακά μέχρι το τέλος της οθωμανικής περιόδου.

Γυάλινο κύπελο βυζαντινών χρόνων

Ασημένιο νόμισμα ενετοκρατίας

